

Vargha Mihály

A Székely Nemzeti Múzeum igazgatói jelentése

(2010. november – 2011. október)

A 2011. esztendőben ötéves időszakot zárunk. Öt év, amelyet erőnk és adottságaink mértékében az intézmény belső-külső megerősítésére, szakmai és látogatói közönségünk jobb, igényesebb szolgálatára fordítottunk. Mi, belső munkatársak egységes szakmai csapattá próbáltunk válni, azért, hogy hitelesen és eredményesen kovácsoljunk magunk köré értő és érző, törekvéseinkre érzékeny, munkánkra odafigyelő közösséget. Jóleső érzéssel olvastuk annak a felmérésnek az eredményeit, mely szerint múzeumunk, a színházat követve, a megye második legismertebb kulturális intézménye. Fenntartónknak, Kovászna Megye Tanácsának, valamint Sepsiszentgyörgy Polgármesteri Hivatalának támogatása és odafigyelése létfontosságú számunkra, amelyet közösségünk nevében ez alkalommal is köszönünk.

1. Általános kérdések

A 2010. november – 2011. október közötti időszak országos gazdasági-pénzügyi válságának negatív hatásait csak magánemberekként éreztük, múzeumi szakemberekként kevésbé.

Intézménytörténeti mérföldkőnek számít, hogy sikerült megvásárolnunk a szomszédunkban lévő 40 áras telket, amelytől városunk idegenfogalmának felpezsdítését és a múzeum funkcionális gondjainak megoldását egyaránt reméljük. Itt, a ma 136 éves intézmény oltalmában szeretnénk létrehozni az Erdélyi Modern Művészeti Múzeumot, korszerű kiállítóterekkel, múzeumvendéglóval, ajándékbolttal, műtermekkel.

Kiemeltebb szakmai terveinket is megvalósíthattuk: az Apor-kódex mellé restauráltattuk a zabolai szárnyasoltárt, műemlék székelykapuinkat konzerváltuk, és – ha a szükség úgy hozta – szakembereink az intézmény falain kívül is fontos szolgálatot teljesítettek, előljáróban csak egy-két példa: a Székelykapu-program keretében kaput mentettünk be Futásfalváról, Zágomban pedig kiállítások rendezésénél segédkeztünk. Szerteágazó éves tevékenységünket az alábbiak során részletesen taglaljuk.

1.1. Az intézmény a közgyűjteményi szférában

A Székely Nemzeti Múzeum regionális intézmény, fenntartója Kovászna Megye Tanácsa. Könyvtári, természetrajzi, régészeti–történelmi és néprajzi osztállyal működik, valamint sepsiszentgyörgyi képzőművészeti (Gyárfás Jenő Képtár, Magma Kiállítótér), baróti (Erdővidék Múzeuma), csernátони (Haszmann Pál Múzeum), kézdivásárhelyi (Céhtörténelmi Múzeum) és zabolai (Csángó Néprajzi Múzeum) külső egységekkel. A Székely Nemzeti Múzeum 2011. évi költségvetéséből 381 800 lej a programokra költött összeg, mely magába foglalja a mintegy 35 180 lejnyi, a Nemzeti Kulturális Alaptól, valamint a Nemzeti Erőforrás Minisztériumától pályázott támogatást. Bevételeink a látogatói belépti díjból, terembérlésből, régészeti felügyeleti díjakból tevődnek össze, és a programokra költött összegnek valamivel több, mint egynegyedét jelentik. Forrásbiztosító munkánkat a Székely Nemzeti Múzeum Alapítvány továbbra is hatékonyan segíti.

Háromszéki múzeumhálózatunkat a tárgyalt időszakban 52 725 látogató kereste fel, tízezerrel többen, mint tavaly. Bevezettünk egy egységes jegyrendszert, amely egyszeri vásárlással mindhárom megyeszékhelyi egység (főépület, Gyárfás Jenő Képtár, Magma Kiállítótér) látogatását lehetővé teszi a vásárlás napján.

2011. szept. 7-én Vargha Mihály igazgató ünnepélyes keretek között a Csíkszeredai Főkonzulátuson vehette át a magyarországi Nemzeti Erőforrás Minisztériumának Pro Cultura Hungarica emlékplakettjét.

1.2. Munkaerő- és szervezeti kérdések

A tavalyi leépítési hullám után idén elsősorban az intézményen kívüli okokból gyenge fizetések miatt több munkatársunk is felmondott: Méder Lóránt László és Bordi Zsigmond Lóránd régész, Barabás Hajnalka művészettörténész muzeológusok, Rátz Judit személyzeti előadó és Mihály Csaba munkás. A kiállításokon történő tárlatvezetést múzeumi szakembereink látják el, a csökkenő létszám miatt az évi 4-5 hét ebben a feladatkörben évi 5-6 hétre növekedett, de az idén is sikerült megoldanunk, hogy legalább a nyári csúcsidegyre szakképzett idegenvezetőt alkalmazzunk Rác Beáta személyében.

– Adminisztratív személyzetünk Szabó Anna könyvelőt, Tamás Tünde titkárnőt, Bernád Edit

szerződéses munkaügyi referenst, valamint Zavicsa József gondnokot foglalja magába.

– A múzeumpedagógiai programokat a tárgyalt időszakban Demeter Éva látta el. Számítógép-állományunk rendszergazdája és a múzeumi honlap (*www.sznm.ro*) technikusa továbbra is Bagoly Róbert.

– A Könyvtár munkatársai Gyenge Gabriella *könyvtáros-konzervátor*, valamint Boér Hunor és Tiboldi Zoltán *könyvtáros-muzeológusok*. (Utóbbi nyugállományban, de rendszeresen bejár, részt vesz az osztály munkájában.)

– A Természettudományi osztályon Kocs Irén muzeológus látja el a szakmai teendőket. Nagy Annamária gyűjteménykezelő májusban szülési szabadságra, majd kétéves gyereknevelésre távozott. Az osztály muzeológusa az *Acta Siculica* évkönyvek szerkesztése mellett a Székely Nemzeti Múzeum Alapítvány ügyvezető alelnöki tisztségét is betölti, és a múzeumban dolgozók érdekvédelmi szervezetének képviselője is egyben.

– A Régészeti–történelmi osztályon az év elején még négy muzeológus tevékenykedett, közülük hárman időközben felmondtak (Méder Lóránt László 2011. februárig, Barabás Hajnalka művészettörténész 2011. szeptemberig, Bordi Zsigmond Lóránd 2011. novemberig volt belső munkatársunk), jelenleg Sztáncsuj Sándor József régész, Szeles József restaurátor, valamint Mandalian Irén gyűjteménykezelő látja el a feladatokat. Szeles József restaurátor az elmúlt év folyamán Bukarestben és Budapesten vett részt szakmai továbbképző programokon.

– A Néprajzi osztály két muzeológussal (Kinda István és Szócsné Gazda Enikő), valamint két konzervátorral (Lázár-Prezmer Kinga Katalin és Tankó Zoltán) működött. Szócsné Gazda Enikő 2011 januárjában a Debreceni Egyetemen néprajzból doktori fokozatot szerzett. Kinda István, aki egyben az intézmény Tudományos Tanácsának elnöke is, az év folyamán főmuzeológussá lépett elő. Lázár-Prezmer Kinga Katalin a szebeni Restaurátorképző Főiskolán folytatja tanulmányait.

– A Gyárfás Jenő Képtárban Sántha Imre Géza művészettörténész dolgozik muzeológusként. Vinczeffy Orsolya gyűjteménykezelő visszajött gyermeknevelési szabadságáról. A Magma Kortárs Kiállítótér szervezőmunkáját Kispál Attila, Kispál Ágnes és Vetró Barnabás végezte, akik egyben a megcsappant létszámú Gyárfás Jenő Képtár kurátorai is.

– A baróti Erdővidék Múzeumában történész-muzeológus Demeter László, gyűjteménykezelő Hoffmann Edit. Július folyamán munkakörükön belül mindketten fokozati előléptetésben

részesültek.

– A csernátoni Haszmann Pál Múzeumban muzeológus Haszmann Pál-Péter, restaurátor Haszmann Lajos, gyűjteménykezelő Haszmann Gabriella, éjjeliőr Haszmann László. 2011 júliusában Haszmann Lajos restaurátor munkakörén belül fokozati előléptetésben részesült. A múzeum honlapját (www.haszmannpalmuzeum.ro) továbbra is D. Haszmann Orsolya szerkeszti.

– A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeumban néprajzos-muzeológus Dimény Attila és Dimény Erika, művészettörténész-muzeológus Dobolyi Annamária. Gyűjteménykezelő Ercse Laura és Orosz Zoltán. Dimény Erika és Dobolyi Annamária muzeológusok a tavaly megkezdett bukaresti muzeológusi szakmai továbbképzőt 2010 decemberében sikeres vizsgával zárták. 2011 júliusában Dimény Erika és Dobolyi Annamária muzeológusok, valamint Ercse Laura és Orosz Zoltán gyűjteménykezelők munkakörükön belül fokozati előléptetésben részesültek.

– A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum munkaközössége a nyár folyamán Vass Attila helyettesítő muzeológussal bővült. Dóczé Levente továbbra is szerződéses alapon végezte a legsürgetőbb állagmegóvási munkálatokat. Az alapító Pozsony Ferenc akadémikus, Kinda István és Dimény Attila múzeumi munkatársaink az intézmény működési feltételeinek pályázati úton történő előteremtése mellett rangos szakmai programokat is szerveztek, és üzemeltették a múzeum honlapját (www.csangomuzeum.ro) is.

1.3. Infrastruktúra fejlesztése

– A múzeumunk fejlesztését szolgáló, egyedülálló, sőt történelminek is nevezhető esélyt sikeresen használtuk ki, és fenntartónk támogatásával megvásároltuk a szomszédságunkban lévő 40 áras telket. Ez a terület nemcsak intézményünk, hanem városunk és régióink idegenforgalmának fejlesztését is elősegítheti, hiszen felépülhet az Erdélyi Modern Művészeti Múzeum, a hozzá tartozó korszerű szabadidő-komplexummal együtt. A területen lévő romos épületek eltakarítása elkezdődött, mi több, a 2011. évi *Szent György Napok* keretében a terület már kirakodóvásárnak is helyet adott. Az építendő létesítmény tervein szakértői csoport dolgozik.

– A *Székelykapu-program* keretében új ráklábakra helyeztük a területünkön álló öt székelykaput. A munkálatok szakfelügyelője Domokos Levente székelykeresztúri restaurátor, a munkálatokat koordináló vállalkozó Zsók József volt.

- A Kós Károly utca felőli múzeumkerítést saját költségvetésből újítottuk fel, a munkálatokat a Conmixt vállalat végezte. Kicserélttük és eredeti formájában visszaállítottuk a faelemeket, újrafödöttük és vakoltattuk a tartóoszlopokat.
- Főépületünkben, a kritikus állapotban lévő déli szárny födémének és tetőszerkezetének teljes felújítását is elkezdtük, emiatt a régészeti és középkori történeti alapkiállításainkat szeptembertől bezártuk. A munkálatokat fenntartónk finanszírozza.
- A baróti Erdővidék Múzeuma gyűjteményei kinőtték a múzeumépületet. A bővítési tervek elkészítésével Anthony Gall budapesti és Esztány Győző csíkszeredai műépítészeket bíztuk meg. A tervek elkészítését Kovászna Megye Tanácsa 50 000 lejjel támogatta. Az épületbővítést még sürgetőbbé teszi a kivételes értékű Anancus Arvernensis őselefánt-csontváz méltó körülmények között való kiállításának szükségessége. Bízunk benne, hogy meg fogjuk találni a szükséges anyagi forrásokat az épület felépítésére, majd fenntartására is.
- A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum látogatottságát idén nagyban befolyásolta a Kovászna–Kézdivásárhely útszakasz javítási munkálatainak megkezdése, melynek következtében a település autóbusszokkal gyakorlatilag megközelíthetlenné vált. Ennek ellenére egyéni és kiscsoportos látogatóink száma nőtt az előző évekhez viszonyítva.

1.4. Támogató egyesületek

- Székely Nemzeti Múzeum Alapítvány: 2011. jún. 9-én elveszítettük Szász-Fejér János biológus alapítványi tagot. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Az alapítvány 7 pályázatot nyújtott be, ebből 4 volt sikeres: *A Székely Nemzeti Múzeum néprajztudományi kutatóprogramját*, az *Egy kemencében sütnék – múzeumpedagógiai programot* a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatta; *A sepsiszentgyörgyi római-katolikus egyházközség a 19–20. században* és *A sepsiszentgyörgyi református egyházközség a 17–19. században* című kézirat elkészítését Sepsiszentgyörgy Város Polgármesteri Hivatala támogatta; a *Természettudományos Muzeológusok XXIX. Találkozója*ra muzeológusunk utazási költségeit a Communitas Alapítvány biztosította. Az alapítvány anyagilag támogatta a múzeum több sikeres rendezvényét is, ezek közül kiemeljük a *Diószeghy László (1877–1942) emlékkiállítás – 80 éve adományozott lepkegyűjtemény a Székely Nemzeti Múzeumban* című nagy sikerű tárlatot,

Vinczeffy László *Ludium (Játékosság)* című kiállításmegnyitóját, *A fekete leves – A kávé története*, valamint *A sár mesterei. Téglavető cigányok* című kiállítások rendezését, továbbá az év folyamán különböző múzeumpedagógiai foglalkozásokat. Szintén az alapítvány egészítette ki a múzeum székelykapuinak állagmegóvási munkálataira szánt pénzügyi keretet.

– Gaál Mózes Közművelődési Egyesület, Barót: Pályázati és más források bevonásával hozzájárul Erdővidék Múzeumának fejlesztéséhez, valamint a múzeumi rendezvények költségeinek fedezéséhez.

– Csernátonban a Haszmann Pál Múzeum, a Bod Péter Közművelődési Egyesület és a Csernátoni Népfőiskola mellett bejegyzett jogi személyként működik a Haszmann Pál Közművelődési Egyesület, melynek legfőbb célkitűzése a múzeum gyűjteményének gyarapítása, értékeinek bemutatása, népszerűsítése kiállítások rendezésével, kiadványok segítségével. Az egyesület ugyanakkor pályázatokkal segíti a különféle múzeumpedagógiai rendezvények és a tavasztól őszig tartó alkotótáborok megszervezését. A tárgyévben 5 sikeres pályázatuk volt, a *Csernátoni Füzetek* 56. lapszámának nyomdai költségeit, a *Népművészeti kiállítás nemzeti ünnepünk március 15. tiszteletére* című kiállítást, a *Tojásíró tanfolyam kicsiknek és nagyoknak*, a *Gyermeknap a múzeumkertben* múzeumpedagógiai rendezvényeket a Szülőföld Alap és jogutódja, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatta, a *Csernátoni Füzetek* 53, 54, 57-es lapszámainak nyomdai költségeit, a *Népművészeti kiállítás nemzeti ünnepünk március 15. tiszteletére* című kiállítást, a *Tojásíró tanfolyam kicsiknek és nagyoknak*, a *Gyermeknap a múzeumkertben* múzeumpedagógiai rendezvényeket, a *Csutkabuba*, a *Gyermekábrázolás régi idők fotográfiáin*, az *Óriásfotó-tárlat*, a *Vakációbúcsúztató* elnevezésű programokat és a márciustól októberig tartó alkotótáborokat Kovászna Megye Tanácsa, míg a *Csernátoni Füzetek* 55. lapszámának nyomdai költségeit, a *Vakációbúcsúztatót* és a márciustól októberig tartó kézműves és néptánc-táborokat a Communitas Alapítvány támogatták.

– Kézdivásárhelyi Múzeumbarátok Egyesülete: A múzeumot segítő egyesület személyi és szervezeti adatai ebben az évben nem változtak. Az egyesület a múzeumban szervezett időszakos kiállításokhoz és múzeumpedagógiai foglalkozásokhoz nyújtott fizikai segítséget. 2010. dec. 16-án meghatározatlan időre együttműködési megállapodást kötött a Székely Nemzeti Múzeummal a megnyitás előtt álló kézdivásárhelyi fotótörténeti múzeum szakmai és anyagi támogatása érdekében.

– Pro Museum Egyesület – Zabola: Az intézmény a Csángó Néprajzi Múzeum működéséhez, infrastruktúrájának fejlesztéséhez és szakmai programjainak (tíznapos néprajzi szeminárium, konferenciák, kiállítások itthon és külföldön) megvalósításához szükséges anyagi forrásokat pályázati úton biztosította. Támogatóink: Zabola Község Helyi Tanácsa, Szülőföld Alap, Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Nemzeti Erőforrás Minisztérium, Kriza János Néprajzi Társaság.

2. Gyűjtemények

2.1. Raktározás, nyilvántartás

- A Könyvtárban a *könyvtármúzeumi anyagok* terén Gyenge Gabriella folytatta a régikönyv-gyűjtemény *Alice 5.50* alatti katalogizálását (3200 tétel), és számos hiányzó/bizonytalan adatot pótol/tisztázott. Az *Alice 5.50* alatt épített új katalógus ezzel elérte a 31 800 tételt. A *szakkönyvtári anyagok* terén a törvényes előírásoknak és a belső rendelkezéseknek megfelelő *kezelési-katalogizálási munkák* folytak, elsősorban *1950 utáni anyagon* (Tiboldi Zoltán, Boér Hunor). Nyilvántartásba került a Kónya Ádám-hagyatékból származó újabb gyarapodás (Gyenge Gabriella).
- A Természettudományi osztályon sikerült befejezni a Botanikai gyűjtemény (9766 leltári szám) és az Etnobotanikai gyűjtemény (5395 leltári szám) konzerválását, rendezését abc sorrendbe, valamint a nyilvántartás ellenőrzését. 186 új DocPat leíró karton készült el, és 308 darabot sikerült osztályozni és Bukarestbe küldeni, melyből 63 darab műkincs és 245 darab alap kategória, remélhetőleg az év végéig megtörténik a jóváhagyásuk is.
- A Régészeti–történelmi osztályon folytatódott a gyűjtemények revíziója, folyamatban van a helyrajzi számozás aktualizálása. 300 tárgynak elkészült a DocPat leíró cédulája. Bordi Zsigmond Lóránd rendezte a történelmi gyűjteményben őrzött fegyverek egy részét, Szeles Józseffel közösen pedig felújították a múzeumi kőtár kiállítását. Folyó év nyarán Sztáncsuj Sándor József az erődsí ásatások anyagának egy részét rendezte, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem történelem és művészettörténész szakos, múzeumunkban nyári gyakorlatot folytató hallgatói segítségével.
- A Néprajzi osztály raktáraiban továbbra is folyik a helyrajzi számozás aktualizálása. Megtörtént a kályhacsempék, festékes szőnyegek rendszerezése és revíziója (Lázár-Prezsmer Kinga Katalin),

zajlik a szövés-fonás eszközeinek (Tankó Zoltán), valamint a bútorállománynak a revíziója (Szöcsné Gazda Enikő). 157 tárgynak elkészült a DocPat leíró cédulája. A részleg tovább folytatta a fotó-, üvegnegatív tár, valamint a filmsíkok digitalizálását, ennek egy részét a Szülőföld Alaptól elnyert pályázat segítségével valósítottuk meg. A feldolgozás intenzitását mutatja, hogy közel 10 000 fényképkocka, papírkép és üvegnegatív digitális képe tanulmányozható már számítógépeinken, ezek aktualizált nyilvántartásba vezetése folyamatban van. A Kulturális Minisztérium az említett időszakban az osztály 25 tárgyának osztályozását hagyta jóvá, közülük 11 műkincs, 14 alap kategóriába került.

– A Gyárfás Jenő Képtárban elkészült 1270 DocPat rendszerű leíró karton. Több tárggyal sikerült bővítenünk idén is gyűjteményünket. A raktározás továbbra is gondot jelent intézményünknek, ugyanis elégtelen a rendelkezésre álló raktározási felület és nincs korszerű bútorzatunk sem erre a célra.

– A csernátoni Haszmann Pál Múzeumban 6422 tárgyat leltároztak be, 7000-nél több tárgy esetében ellenőrizték a leltári számokat. Utóbbi tevékenység a fő raktárhelyiség, a kúria padlásterének kiürítési munkálatai során történt, már korábban megkezdődött, és egészen 2011. május végéig folytatódott. Az elmúlt év során számottevő tárggyal gyarapodott a gyűjtemény, melyek leltárba vétele, fotózása, a leírócédulák elkészítése folyamatban van. A részleg továbbra is megoldatlan probléma a raktározási felületek hiánya.

– A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum gyűjteménye jelenleg 3008 darab nyilvántartott tárgyból áll. A B néprajzi leltár 2184, az A történelmi leltár 311, a C képzőművészeti leltár 513 tételt számlál. A 2011 folyamán történt gyarapodás szakmai és pénzügyi nyilvántartása folyamatban van. A DocPat számítógépes leltári program alatt eddig összesen 2226 tárgy került nyilvántartásba. Ebből 193 tétel a történelmi (A) leltárba, 1520 tétel a néprajzi és kézműves (B) leltárba és 513 tétel a képzőművészeti (C) leltárba tartozik. Ezenkívül leíró karton készült az elmúlt év során a múzeumba bekerült tárgyakról, és folyamatban van a leltárba vételük. A bevételezéssel, a fotózással és a leíró kartonok elkészítésével Dimény Attila, Dimény Erika és Dobolyi Annamária muzeológusok foglalkoztak, a számítógépes feldolgozást Ercse Laura gyűjteménykezelő és Dobolyi Annamária muzeológus végezte.

– A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum gyűjteménye naprakész leltári rendszerrel rendelkezik. A frissen beérkezett műtárgyak a fertőtlenítés és állagmegóvás után azonnal elektronikus, fényképes

leltári nyilvántartásba kerülnek.

2.2. Állagmegőrzés, restaurálás

– A Könyvtár számára a legnagyobb eredmény Ignaz Müller ritka térképének (*Mappa geographica novissima regni Hungariae*, Vienna, 1769) a restaurálása, melyet a Csíki Székely Múzeumban Benedek Éva restaurátor valósított meg. Ugyancsak ő restaurálta az 1900-as párizsi világiállításán való részvételünk oklevelét.

– A Régészeti–történelmi osztályon Szeles József restaurátor 70 darab, a régészeti, történelmi és néprajzi gyűjteményekhez tartozó tárgyat restaurált. Ugyanő segédkezett a raktár rendezésében, a SzNM belső részlegein rendezett/megvalósított más kiállítások (mindenekelőtt a *Haza a mélyben* c. kiállítás) szervezésében, lebonyolításában. Lázár-Prezmer Kinga Katalin a Kálnoky család ládáját és Basa Tamás karosszékét restaurálta.

– A Néprajzi osztályon folytatódott a múzeumi film- és üvegnegatívok savmentes papírba csomagolása, újabb 3000 negatív sorsát sikerült ezáltal biztonságossá tenni. Fontos lépések történtek a raktárak korszerűsítése (bútorraktárból a veszélyeztető vízmedence kiiktatása), a csíki ház konzerválása (padlástér rendbetétele, berendezési tárgyak, vegyszeres faanyagvédelem az ereszdeszkákon), valamint a székelykapuk helyreállítása, restaurálása ügyében. Az 1733-as dálnoki, valamint 1875-ös zetelaki kapu ráklábcseréjét Zsók József irányításával a Conmixt építővállalat végezte, a restaurálási feladatokat Lázár-Prezmer Kinga Katalin és Domokos Levente látták el. Folyamatban van a dálnoki 1751-es székelykapu vegyszeres gombátlanítási munkálata is. Lázár-Prezmer Kinga Katalin 7 kerámia, 2 csempe, 4 textiltárgy, 4 fémtárgy restaurálását végezte el.

– A baróti Erdővidék Múzeumában az Anancus Arvernensis csontváz koponyájának a konzerválásán dolgoztunk, Katona Lajos Tamás (zirici Bakonyi Természettudományi Múzeum) paleontológus irányításával.

– A csernátони Haszmann Pál Múzeumban az elmúlt időszakban az állagvédelem is számottevő volt, a fertőtlenítés és a tárgyak tartósítása, restaurálása jó ütemben haladt, 4133 fa- és fémtárgyon dolgoztak. A tavasz és nyár folyamán a különféle textíliák, szőtt anyagok portalanítására, fertőtlenítésére is sor került, és a fatárgyak, mestergerendák jelentős részét

sikerült lenmagolajjal lekezeln. A munkálatokat Haszmann Lajos restaurátor, Haszmann László éjjeliőr, Haszmann Gabriella gyűjteménykezelő és D. Haszmann Orsolya külső munkatárs végezték, Haszmann Pál muzeológus irányításával. Haszmann László az udvart gondozta, Haszmann Lajos egyéb karbantartói feladatokat látott el. Az előpataki ház fertőtlenítése 2011 júniusában történt, jó eredménnyel. Mivel a részleg kis létszámú személyzettel működik, mindenféle munkálatot közös erővel végeznek.

– A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeumban a képzőművészeti raktárt átköltöztettük a főépületbe (2010. nov.–dec.), ahol megfelelő biztonsági és raktározási körülményeket lehetett biztosítani az alkotásoknak; a korábbi képzőművészeti raktárat gazdasági raktárrá alakítottuk át; a Zsuzsi és Andris népviseleti gyűjtemény, valamint a múzeumban lévő textíliák fertőtlenítésére és portalanítására került sor; a molyfertőzés elkerülése végett molycsapdákkal láttuk el a helyiségeket; az udvaron lévő mestergerendákat lenolajjal kezeltük le; az 1833-ból származó feliratos kőlapok feliratait felújítottuk; a tűzoltókocsik portalanítására és állagvédelmére is sor került; az év elején elkezdődött a raktárak újrendezése a hely gazdaságos kihasználása érdekében. A munkálatokat Ercse Laura és Orosz Zoltán gyűjteménykezelő, valamint Szőke Éva takarító-teremőr végezte a muzeológusok felügyelete mellett. Orosz Zoltán gyűjteménykezelő az épület és az udvar karbantartását, valamint az egyéb karbantartói munkálatokat látta el.

– A zabolai Csángó Néprajzi Múzeumba frissen bekerült műtárgyak fertőtlenítése és kezelése az erre a célra elkülönített helyen zajlik. Idén mintegy 300 darab állagmegőrzési munkálatait sikerült elvégezni. Dóczé Levente fontos tisztítási, konzerválási és restaurálási munkálatokat végzett az év folyamán megvásárolt polgári bútoregyüttes darabjain, ezáltal lehetővé vált azok kiállítása a Kézdivásárhelyen megrendezett *Békebeli otthonok* című polgárilakáskultúra-kiállításon. Lázár-Prezsmér Kinga Katalin egy zekét restaurált a múzeumnak.

2.3. Gyűjteménygyarapítás

– A Könyvtár gyarapodása a saját kiadványok gyűjtése, vásárlás, adományok és intézményközi csere révén történt. A legnagyobb támogató hagyományosan a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, a fő partnerek pedig idén a múzeumi testvérintézmények, a Kriza János Néprajzi Társaság és az Erdélyi Múzeum-Egyesület, a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont, a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság,

az Erdélyi Kárpát-Egyesület, a Debreceni Egyetemi Könyvtár, a Veszprém Megyei Levéltár voltak; a szerzeményezés elsődlegesen változatlanul a Székelyföldre vonatkozó (*siculica*) és egyéb romániai magyar honismereti, valamint a kisebbségpolitikai szakirodalomra összpontosított. A Fotótéka a Kónya Ádám-hagyatékából megvásárolt újabb, említett fotónegatívokkal gyarapodott.

– A Természettudományi osztály 2011-ben 421 ormányosbogárral gyarapodott. Preparálásuk, meghatározásuk és számítógépes nyilvántartásba vételük úgyszintén folyamatban van.

– A Régészeti–történelmi osztály az elmúlt egy év alatt folytatott régészeti kutatások (ásatások, terepbejárások, helyszíni szemlék) eredményeképpen mintegy 500 tárggyal gazdagodott. A régészeti gyűjteményt adományok is bővítették, ezek közül kiemelt jelentőségűek Demeter Lajos Sepsiszentgyörgy környékén, Puskás József felsőháromszéki régészeti lelőhelyeken végzett gyűjtéseinek, terepbejárásainak a leletei. Konzerválásuk, restaurálásuk, leltári nyilvántartásba vételük jelenleg is folyamatban van. A történelmi gyűjtemény is több, vásárlás vagy adományozás útján beérkezett tárggyal gyarapodott.

– A Néprajzi osztály az esztendő folyamán 329 tétellel gyarapodott, jórészt adományok révén. Új szerzeményeink többsége textília és használati tárgy, a fontosabbak közül kiemelnénk – mint különleges tárgyakat – az alsórákosi unitárius egyházközség 19. század eleji szószékkoronáját és úrasztalát, egy nagyenyedi üvegnegatív hagyatékot, Duka János híres árkosi hangszerkészítő egyik korai hegedűjét.

– A Gyárfás Jenő Képtár gyűjteménye az elmúlt év folyamán 13 műalkotással gyarapodott, többek között Sántha Ginette szobrász, Balla József és Sipos Sándor festő, Deák Barna grafikus egy-egy, valamint Varga Nándor Lajos grafikus két művével.

– Erdővidék Múzeumának gyűjteményét idén mintegy 30 tárggyal sikerült gyarapítanunk. A múzeum könyvtárát Hoffmann Edit gyűjteménykezelő katalogizálta.

– A csernátoni Haszmann Pál Múzeum 2803 tárggyal gyarapodott, ezek: írott, szellemi anyag (okmányok, gyászjelentők, birtokviszonyokat igazoló okmányok, könyvek) 523, népi bútorok (festett és hozományos ládák, ülőalkalmatosságok, kanapé, szék stb.) 51, öntöttvasművesség darabjai (öntöttvas kályhák, vasalók, kályhaelemek) 196, népi kerámia 284, használati tárgyak (fonás-szövés, háztartási eszközök stb.) 374, textília (népviseleti ruhadarabok, kabátok, rokolyák, ingek, mellények, szőttesek, törülők stb.) 265, mezőgazdasággal kapcsolatos fa- és fémeszközök,

szerszámok, gépek 226, és a rádiózással kapcsolatos anyag (rádiók, lemezjátszók, hanglemezek, rádiócsövek, diavetítők stb.) 524 darabbal, míg más jellegű tárgycsoportok (numizmatikai, régészeti anyag stb.) 360 darabbal gazdagodtak. Tárgyvásárlásra a 2010–2011. évben elkülönített alapból nem igényelt a részleg anyagi támogatást, ellenben a múzeumi anyag gyarapítása céljából, önerőből, az alábbi tárgyakat vásárolták meg: egy cséplőszekrényt Zágomból, öntöttvas kályhákat, varrógépeket, szötteket, varrottasokat, egy tűzoltófecskendőt Albisból, motorikus erőgépet Kézdivásárhelyről, stabil motort Felsőlelhényből, összesen 13 150 lej értékben.

– A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum gyűjteménye egy év alatt 246 darab adományozott tárggyal gyarapodott, többnyire a viseleti- és étkezési szokások tárgykörébe tartozó néprajzi jellegű tárgyak kerültek a múzeumba.

– A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum gyűjteménye az utóbbi évben 918 tétellel gyarapodott. Ezt a jelentős bővülést részben a kovásznai Körösi Csoma Sándor Iskolaközpont egyre romlóbb állagú gyűjteményének az átvétele jelenti, másrészt folytatódtak az adományozások és a tárgyvásárlások is. Kiemelt idei szerzeményünknek számít a pávai Bartha tanítódinasztia szecessziós bútoregyüttese, melyet az NKA támogatásával sikerült megvásárolnunk. Folyamatosan bővülő szakkönyvtárunk interneten is elérhető katalógusa immár 2882 tételt számlál.

3. Kiállítások, rendezvények

A tárgyalt időszakban (2010. nov. 1. – 2011. okt. 31.) látogatottságunk a külső részlegekkel együtt: 52 725 fő.

A látogatók megoszlása múzeumi egységeink és látogató kategóriák szerint:

- sepsiszentgyörgyi központi épület: 19 710
- sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtár: 2339
- Magma kiállítótér: 4378
- baróti Erdővidék Múzeuma: 889
- csernátoni Haszmann Pál Múzeum: 12 364
- kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum: 11 728

– zabolai Csángó Néprajzi Múzeum: 1317

Műsorpolitikánk lényege az előző évekhez képest változatlan: minél szélesebb körben népszerűsíteni a saját gyűjteményünkben lévő tárgyakat, forrásokat, anyagokat.

A központi épületben tartott rendezvények közül elsősorban az alábbi, saját rendezésű kiállításokat emeljük ki: a *Diószeghy László emlékkiállítás*, a Székely Nemzeti Múzeum természetrajzi anyagából (kurátor Kocs Irén); a *Haza a mélyben* címűt – a budapesti Országos Széchényi Könyvtár partnerségével, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával (kurátor: Boér Hunor); *A sár mesterei. Téglavető cigányok* című kiállítást (rendezte Kinda István) és a hozzá kapcsolódó tudományos konferenciát.

Nagy sikernek örvendett *A fekete leves* című kávé történelmi kiállítás, amely a budapesti Vendéglátóipari Múzeummal és a székelyföldi múzeumokkal közös partnerségben valósult meg (kurátor: Saly Noémi). A kiállításhoz a múzeumkertben a nyári hónapokban szabadtéri büfét és kávézót működtettünk, ahol hetente egyszer filmvetítéssel és élőzene-koncerttel kedveskedtünk a közönségnek. Az esti programokhoz tárlatvezetést is szerveztünk, amely igen népszerűnek bizonyult.

Rövidebb időtartamú időszakos kiállításaink tovább színesítették a kínálatot, ilyen volt *A tatai porcelán manufaktúra* – a tatai Kuny Domokos Megyei Múzeum vendégkiállítása (kurátor: Fehér Csaba), az *Árapataki szöttek* (kurátor Seres Bálint), a *Mohos Fotóklub* kiállítása (kurátor: Henning János) és a *Camera Club Siculorum* kiállítása (kurátor ifj. Kovács László).

Oszmán-török textíliák a fejedelmkori Erdélyben konferenciacímmel előadások zajlottak a budapesti Ipartörténelmi Múzeummal partnerségben, sor került az Erdélyi Múzeum Egyesület és Egyed Ákos könyveinek bemutatójára, *In memoriam Demény Lajos – Kastélyok, udvarházak és lakóik a régi Székelyföldön* címmel kiállítást és konferenciát szervezett Tüdös S. Kinga, az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége megszervezte hagyományos balladamondó versenyét.

2010 decemberében adventi vásárra került sor a múzeumban Várallyai Réka szervezésében, a *Szent György Napok* keretében a múzeumkertben felállított színpadon zene- és táncműsorok zajlottak, amelyekhez kirakodóvásár társult.

Az egyes osztályok és külső részlegek részletes szervezői munkája:

a. A sepsiszentgyörgyi központ saját rendezvényei és hozzájárulásai

– A Könyvtárból Tiboldi Zoltán idén már legidősebbként volt jelen 2011. aug. 27-én a Helikoni közösség leszármazottainak szokásos évi marosvécsi találkozásán. A Könyvtár meghívásában került sor máj. 4-én Bartha Katalin Ágnes könyvének a bemutatására (*Shakespeare Erdélyben – XIX. századi magyar recepció*, Argumentum Kiadó, Budapest, 2010; Egyed Emese, Kolozsvár; Shakespeare több mint két évszázados háromszéki jelenlétéhez a Könyvtár mutatott be szemléltető anyagot). A Régészeti–történelmi osztállyal és további kollégákkal, valamint külső partnerekkel, mindenekelőtt az Országos Széchényi Könyvtárral, az osztály társszervezte és kivitelezte a múzeum 2011. évi pünkösdváros programjait: jún. 10-én, a *II. Székelyföld Napok* keretében *Az eltemetett délkeleti forrás (Dél-moldvai–székelyföldi 15. századi magyar magaskultúra előzményei és öröksége)* hungarológiai kiskonferenciát a *Haza a mélyben* kiállítás megnyitása követte, a Székely Mikó Kollégium kórusának közreműködésével (vezényelt Szántó Dombora Anna). A kiállítás a Székely Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár közös rendezvénye, adaptálásával aug. 23-án Kolozsváron, a Mariannum kápolnájában, a *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus* keretében is kiállítottuk az *Apor-kódexet* és a 17. századi zabolai oltárt (a látványterv mindkét változatban Damokos Csaba munkája). Júl. 30-án az első *Székely Vágta* rendezvényen a múzeum a Könyvtár és Bordi Zsigmond Loránd előkészítette installációval volt jelen (formaterve ugyancsak Damokos Csaba munkája), amelyen a sepsiszentgyörgyi székhelyű egykori *Székely (11.) Huszárezred európai hadszíntereken*, Bukarestig és Párizsig való jelenlétét dolgozta fel. Szept. 17-én, a *Kulturális Örökség Napjai* alkalmából múzeumpedagógiai programunk keretében Boér Hunor vezette a városismertető séta résztvevőit.

– A Természettudományi osztály nagy sikernek örvendő időszakos kiállítást rendezett, *Diószeghy László 1877–1942 Emlékkiállítás (80 éve adományozott lepkegyűjtemény a Székely Nemzeti Múzeumban)* címmel, 2011. márc. 10 – máj. 23. között, ugyanakkor a *Háromszéki Diáknapok (Diószeghy László és a Székely Nemzeti Múzeum – előadás máj. 13-án)*, a *Múzeumok Világnapja (Bogárpreparálás – tárlatvezetéssel összekötött előadás, máj. 18.)*, a *Kulturális Örökség Napjai* (szept. 17.) és a *Gombanap* (okt. 1.) rendezvényekhez járult hozzá.

– A Régészeti–történelmi osztály idei jelentős megvalósítása volt a múzeumkertben található

kötár-kiállítás rehabilitációja, megújítása. Szakembereink közreműködtek a *Haza a mélyben* c. kiállítás rendezésében. Az osztály tárgyakkal járult hozzá, együtt a Néprajzi osztállyal, a Tulceai Múzeum *Fumatul – un viciu istoric* c. dohányzástörténeti kiállításának a sikeréhez, amely idén, Szatmárnémetiben utolsó állomásához érkezett. Munkatársaink ezenkívül részt vettek, segédkeztek a múzeum belső részlegein megvalósult különböző múzeumpedagógiai programok rendezésében, lebonyolításában is.

– A Néprajzi osztály Kinda István szervezésében 2011. okt. 19-én megnyitotta *A sár mesterei. Téglavető cigányok* című időszakos kiállítását. A tárlatnyitót megelőzően ugyanott sor került *A cigányok Székelyföldön. Történelem, hagyomány, életmód* című tudományos konferenciára is, melynek előadói a székelyföldi cigányság ismert kutatói voltak Kolozsvárról, Sepsiszentgyörgyről, Csíkszeredából.

A Néprajzi osztályról Szöcsné Gazda Enikő és Kinda István 2011. febr. 17-én Kézdivásárhelyen és Zabolán bemutatták a *Székelyföldi sgraffito kerámia, az Erdélyi kályhák és kályhacsempék*, valamint az *Ellenőrzött közösségek* című köteteiket, júl. 14-én pedig Zabolán Kinda István bemutatta a *Hagyományok béklyójában, A Csángó Néprajzi Múzeum kandallócsempé gyűjteménye*, valamint *A Székely Nemzeti Múzeum* c. könyveket.

Szöcsné Gazda Enikő szakirányításával segítette a Míves Ház által szervezett *Háromszéki motívumok* program megvalósulását és 2011. máj. 4-én megnyitotta a kézművesek munkáiból létrejött kiállítást. Ugyancsak az ő szakmai irányításával történt meg a Kászoni Néprajzi Gyűjtemény tárgyainak beazonosítása és enteriőrjeinek berendezése (a tájház szept. 17-én nyílt meg), de részt vett a marosvásárhelyi Néprajzi Múzeum kerámia kiállításának megvalósításában is (megnyílt máj. 24-én).

Kinda István a múzeum Tudományos Tanácsának elnökeként jelentős szerepet vállalt az intézmény könyvkiadói munkájában, beleértve a kiadványokkal kapcsolatos közbeszerzési eljárásokat. Híreink és reklámanyagaink állandó szakmai-nyelvi gondozása mellett intézményünk eseményeinek összefoglalóját több elektronikus hírlevél számára is eljuttatja magyar és román nyelven. Ugyanő az intézmény megbízásából több vendégkiállítás megnyitóján házigazdai feladatkört töltött be.

b. A sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtár rendezvényei

2010. nov. 19-én a Gyárfás Jenő Képtárban a *Jelek* című szobrászati alkotótábor művészei állítottak ki, dec. 15-én a *Képzőművészet Éve Háromszéken* zárórendezvényére került sor, melynek keretében megnyílt a háromszéki hivatásos képzőművészek téli tárlata.

2011. febr. 15-én a budapesti Forrás Galéria által rendezett, *Boldogasszony* című, szakrális tematikájú tárlatot, márc. 23-én Vinczeff László *Ludium (Játékosság)* című egyéni festészeti és installációs tárlatát nyitottuk meg. Ápr. 22-én az erdélyi származású, Kanadában élő Sipos Sándor festőművész egyéni tárlatára, júl. 12-én pedig a *Spirál* című nemzetközi alkotótábor és szimpózium zárókiállítására került sor. Szept. 6-án Deák Barna és Deák M. Ria művészpárral grafikai és textil tematikájú, okt. 7-én Márton Árpád csíkszeredai festőművész könyvbemutatóval egybekötött tárlatát láttuk vendégül.

Vargha Mihály igazgató-művész *Bálványok* című szobrászati és grafikai tárlata, valamint a művész katalógusának bemutatójára a következő helyszíneken került sor: Gyárfás Jenő Képtár (2010. nov.), Kriterion Galéria, Csíkszereda (2011. febr.), Magyar Köztársaság Főkonzulátusa, Kolozsvár (máj.), Haáz Rezső Múzeum, Székelyudvarhely (jún.).

2011 nyara folyamán Vargha Mihály három jelentős csoportos kiállításon vett részt: *Kortárs Magyar Szobrászat* a budapesti KOGART gyűjteményben, *Spirál* című nemzetközi kortárs szimpózium és kiállítás Sepsiszentgyörgyön, *II. Art Camp Bálványos* alkotótábor Bálványoson.

Az alkotónak az elmúlt időszakban két köztéri munkáját is felavatták: a Fogolyán Kristóf Megyei Kórház épülete oldalán a Fogolyán Kristóf-emlékplakettet, valamint Kovászna Megye Tanácsa épületének előcsarnokában Potsa József főispán mellszobrát.

c. A Magma Kortárs Művészeti Kiállítótér eseményei

A tárgyévben a legfiatalabb egységünk 24 kulturális eseményt szervezett. A 2010. végi események között számon tartjuk Kozma Levente és Rareş Moldovan *MEME* c. kiállítását, budapesti alkotók *FFF* c. csoportos kiállítását, az *Artist Talk* című beszélgetéseket (a *MEME* kurátorával, az *FFF* kiállítóival, Kusztos Attila és Szabó Lala képzőművészekkel), a 2010 karácsonyán Kézdivásárhelyen sorra került Magma-közönségtalálkozót és katalógusbemutatót, valamint Veres Szabolcs és Csiki Csaba *Cicalley* c. elektroakusztikus koncertjét.

2011. jan. 15-én csoportos kiállítást nyitottunk 34 alkotó részvételével : *a gyűjtemény* címen,

márc. 5-én szintén csoportos kiállítást *Baby on Board / Gyerek a fedélzeten* címmel. Három alkalommal a Whokiqui csapatával közösen *Miénk itt a tér* címen gyerekfoglalkozásokra került sor. Ápr. 1-jén a Magma egyéves fennállását ünnepeltük, ennek keretében bemutatásra került a 2010. év katalógusainak díszkiadása, plakátkiállítást avattunk, és az első egy évet elevenítettük fel vetített képek révén.

A kiállítások sorát Irsai Zsolt és Kali Szabolcs *Mester és tanítványa 3.* című emlékkiállítása, Jovánovics György *Képzetek* című első romániai egyéni kiállítása, Baász Imre *Rácsvörő* című évfordulós emlékkiállítása, Albert Levente *Rozsdasereg* című egyéni, Anca Benera és Estefán Arnold *Ideiglenes történelem tanszék* című közös, Călin Dan *Érzelmes építészet stb.* című egyéni, a kézdivásárhelyi Vigadóban pedig a *Baby on Board / Gyerek a fedélzeten* című csoportos kiállítás gyarapította. A *Képzetek* és a *Rácsvörő* kiállításokhoz interaktív tárlatvezetést szerveztünk.

Magma Video Night elnevezésű eseményeinken a Magma gyűjteményéből vetítettünk videót a Múzeumkertben, Kézdivásárhelyen és a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház keretében zajló *IX. Nemzetiségi Színházi Kollokviumon*.

d. Erdővidék Múzeumának rendezvényei

A baróti múzeumi egység szervezésében az év folyamán öt, előadással egybekötött kiállításmegnyitóra került sor: 2011. jan. 25-én Zakariás Attila Kós Károly-díjas sepsiszentgyörgyi építésznek, márc. 29-én Szekeres Attila István heraldikusnak, ápr. 5-én a *Járjuk be Erdővidéket!* című túramozgalom szervezőinek a kiállítását, ápr. 26-án *A rovarok világa* című tárlatot, jún. 7-én a sepsiszentgyörgyi székhelyű Camera Club Siculorum fotóklub kiállítását nyitották meg.

A kiállítások mellett hetente – összesen 25 alkalommal – tudományos és ismeretterjesztő előadásokra került sor, valamint bemutatásra kerültek Kádár Gyula történész, Kisgyörgy Zoltán geológus, újságíró, valamint Váradi Péter Pál és Löwey Lilla legújabb könyvei.

Erdővidék Múzeumához és a Gaál Mózes Egyesülethez fűződik a regionális jelentőségű éves rendezvény, idén a *IV. Erdővidéki Középkori és Reneszánsz Napok* megszervezése is, melynek eseményein több mint 300-an vettek részt.

e. Csernátoni Haszmann Pál Múzeum

A múzeumban zajló turistaforgalom, a látogatók fogadása, a hagyományos mesterségek elsajátítására szervezett alkotótáborok, valamint a múzeumpedagógiai foglalkozások zavartalanul működtek, a megszokott rendszerességgel és szakmaisággal.

Időszakos kiállítások: 2011. márc. 15-én ünnepi kiállítást nyitottak Haszmann Gabriella munkáiból, *Népművészeti kiállítás nemzeti ünnepünk, március 15. tiszteletére* címmel. Jún. 1-jén nyílt a *Csutkabuba – Népi gyermekjátékok* időszakos kiállítása, ahol a múzeum gyűjteményében található gyermekjátékok mellett kiállításra kerültek a Végh Antal-vetélkedőre benevező csapatok által készített „kis találmányok”, gyermekjátékok is. Szintén jún. 1-jén nyílt a *Gyermekábrázolás régi idők fotográfiáin* című fotókiállítás, 46 nagyméretű fotóval a múzeum fotóarchívumából, mely az 1868-as évtől 1968-ig 100 évet ölel fel a fotográfia történetéből. A kiállításokat D. Haszmann Orsolya rendezte. Júl. 30-án az Óriáspince-tetőn megrendezett *Székely Vágtán* a székek bemutatóján Csernáton a múzeum gyűjteményéből összeállított anyag (lószerszámok, ráfos szekér), illetve a múzeum munkatársai által összeállított fotókiállítás képviselte, amely a *Ló a magyar történelemben, Lóábrázolás a háromszéki nemesi családok címerein*, és *A ló a székely ember mindennapjaiban* témák köré szerveződött. Aug. 19–21-én részt vettek a múzeum képviselői a *Székölykök* gyermekfesztiválon, a Katrosában, ahol az alkotóműhelyek tevékenységébe is bekapcsolódtak, emellett egy rögtönzött kiállítással berendezték a *Múzeumi sétányt* a csernátoni múzeum anyagából, ahol régi mesterségeket mutattak be, mint a méhészkedés, fonás-szövés stb., de fotók segítségével megelevenedett az egész gyűjtemény. Szept. 22-én *Haszmann Gabriella egyéni népművészeti kiállítása* nyílt Pécsen a Pannon Magyar Házban, ahol szept. 24-én kézműves tevékenységre is sor került, a *Míves Szombat* meghívottja ugyanis Haszmann Gabriella bútorfestő, gyűjteménykezelő volt.

Saját vándorkiállítások: Jún. 18-án *Székely életképek, tárgyakban őrzött hagyomány* címmel nyílt időszakos kiállítás a *Múzeumok Éjszakája* rendezvény keretén belül a Haszmann Pál Múzeum anyagából, a Mezőgazdasági Gépmúzeumban, Mezőkövesden. A csernátoni múzeumot Haszmann László, Haszmann Lajos, D. Haszmann Orsolya és Dimény H. Árpád képviselték. Továbbá jún. 26-án nyílt a *KÉPEKFK 2010 Szabadtéri Óriásfotó-tárlat* a pécsi Határokon Túli Magyarságért Alapítvány és a Haszmann Pál Múzeum közös szervezésében. A vándorkiállítás a

Pécs, Európa Kulturális Fővárosa rendezvényre készült, 3 év fotóterméséből, melyet pécsi fotóművészek csernátони terepmunkájuk során készítettek. Pécs, Bóly, Nagyszeben után 2011 nyarán Csernátонban voltak láthatóak az óriásfotók.

Emlékünnepségek: Márc. 21-én a *200 éve született Végh Antal* megemlékezésén az ágyúöntő főhadnagyra, székely ezermesterre emlékeztek a múzeumban, a Kovászna Megyei Művelődési Központ és a Haszmann Pál Múzeum közös szervezésében. Máj. 14-én a 2011. évi *Bod Péter- napok* zárórendezvényeként a tanítóképző igazgatója, tanárai és diákjai rövid műsorral tisztelegtek Bod Péter emléke, szellemisége előtt a skanzenben. Máj. 28-án tartották a *Végh Antal-vetélkedőt* a *Jeles Napok Háromszéken* rendezvénysorozat részeként, a Kovászna Megyei Művelődési Központ és a Haszmann Pál Múzeum közös szervezésében, a csernátони múzeumrésztelen. A rendezvényen háromszéki általános iskolás csapatok vettek részt.

Konferenciák, szakmai rendezvények: A csernátони múzeum adott helyet az *Óvónők kreativitási versenyének*, jún. 2-án, a megyei tanfelügyelőség szervezésében, mely egy verseny jellegű szakmai műhely volt óvónők részére. A rendezvény nem csak az idei tematikával – *Identitástudat, a nemzeti hovatartozás érzésének az ápolása az óvodában* – kapcsolódott szorosan a helyszínhez, hiszen köztudott, hogy az óvónők nyári táborának tíz évre visszamenően a múzeum adott otthont. Jún. 20–26-án a brassói Hans Mattis Teutsch Művészeti Líceum a sepsiszentgyörgyi Plugor Sándor Művészeti Líceum segítségével *Művészeti Nyári Praktika* tábort szervezett. A 30 tehetséges fiatal a táborozás két napját a csernátони múzeumban töltötte. Szept. 18. és okt. 3. között a pécsi Bálicsi Integrációs Nevelési és Oktatási Központ diákjai kísérő tanáraikkal a múzeum szöttes és festett bútor anyagát tanulmányozták, gyakorolva a múzeum alkotóműhelyében a szövést és a bútorfestést.

A bútorfestő-, fafaragó-, és néptánc-táborok egy-két hetes turnusokban zajlottak, a hagyományokhoz híven. A szervezett csoportok mellett 2011-ben is számos egyéni alkotó tért vissza, de voltak olyanok is, akik idén érkeztek először, fafaragást, bútorfestést, nemezelést, vagy más kézműves mesterséget tanulni Haszmann László, Haszmann Lajos, Haszmann Gabriella, Haszmann József, Haszmann Pál és D. Haszmann Orsolya irányításával. A táborok mindig egy-egy rögtönzött kiállítással zárultak, ahol a résztvevők bemutatták az elkészült munkáikat. A tavasztól őszig tartó idényben mintegy 450-500 alkotó fiatal fordult meg a skanzenben. Júl. 25–30. között volt a *VII. Kerületi Ifjúsági Tábor*. Júl. 30-tól aug. 5-ig kisújszállási diákok voltak a

Csernátони Népfőiskola és a múzeum vendégei. Aug. 5–14. között csíkszögödi kisiskolás tánccsoport néptánc- és kézműves tábora zajlott. Aug. 15–21-én budapesti alkotócsoporthoz csatlakozott az alkotóműhelyekben. Szept. 8–10-én *Vakációbúcsúztató a múzeumban* címmel rendeztek évadzárót az iskolás korosztálynak, melyen mintegy 200 fiatal vett részt. Szept. 17-én bekapcsolódott a múzeum a *Kulturális Örökség Napok* háromszéki rendezvényeinek sorába, melynek *A fa öröksége* címet adták 2011-ben a szervezők. A csernátони Haszmann Pál Táj múzeum udvarán családi program várta a látogatókat, ahol megismerkedhettek a fa megmunkálásának lépéseivel, és olyan kézműves foglalkozásokon, bemutatókon vehettek részt, amelyek a fához kötődnek.

Múzeumpedagógiai rendezvények, események: Ápr. 18–22-én Haszmann Gabriella irányításával került megrendezésre a *Tojásíró tanfolyam kicsiknek és nagyoknak* múzeumpedagógiai tevékenység, óvodások, iskolások, pedagógusok, szülők részvételével. Jún. 1-jén *Gyermeknap a múzeumkertben* címmel tartottak egész napos rendezvényt a helyi iskola, óvoda diákjainak, pedagógusainak közreműködésével. A rendezvényen a bútorfestés, nemezelés, gyöngyfűzés, fafaragás, mézeskalács-díszítés, bőrözés, gipszöntés mellett népzene és néptánc, élményszínház, ügyességi vetélkedők, sportjátékok és Zorkóczy Zenóbia színművésznő *Túl az Óperencián* című gyermekelőadása színesítette a programot. Jún. 27–28-án *Kézműves játszóházat* tartottak a pécsi Míves Mag Műhely kézműveseivel, néprajzosaival. Jún. 24–30-án zajlott a *Gyermek néptáncsoportok kézműves és néptánc tábora*, júl. 8–14. között sepsiszentgyörgyi diákok táboroztak a múzeumban. Júl. 15–17. között tartották a *Végh Antal-vetélkedő* nyertes csapatainak jutalomtáborát. Csernátон, Martonfalva, Nagyborosnyó és Ozsdola általános iskolás diákjai a tábor ideje alatt belekóstoltak a bútorfestés, fafaragás rejtelseibe, de gyöngyfűzés és nemezelés is színesítette a programot. A tábor a Kovászna Megyei Művelődési Központ és a Haszmann Pál Múzeum szervezte.

Könyvbemutató: Jún. 7-én mutatták be Dr. Szócs Géza *A család hangja* című könyvét a csernátони múzeumban. Haszmann Pál muzeológus üdvözlő szavai után Sylvester Lajos közíró méltatta röviden Dr. Szócs Géza munkásságát.

f. Kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum

Időszakos múzeumi kiállítás: A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok igazgatóságának

vándorkiállítás *Körmönfontak, fonatok, csomók, bogok* címmel volt a *Kézművesség határok nélkül* elnevezésű nemzetközi program harmadik rendezvénye.

Időszakos képzőművészeti kiállítások: Vargha Mihály szobrászművész *Bálványok* című egyéni kiállítása (2011. jan. 15. – febr. 6.); Kovács Géza szobrász kislasztikai kiállítása (febr. 10. – márc. 5.), *Ünnepi tárlat Március 15. tiszteletére*, a kézdivásárhelyi, sepsiszentgyörgyi és brassói képzőművészek közös tárlata (márc. 13. – ápr. 10.), Sárosi Csaba grafikus évfordulós kiállítása (ápr. 17. – máj. 8.), *Incitato – Ló a vadászatban*, a 19. nemzetközi művésztábor zárókiállítása (júl. 17. – aug. 29.), Incze István festőművész *Udvarterek* című kiállítása (aug. 31. – okt. 31.)

Saját képzőművészeti vándorkiállítás: jún. 11. – júl. 9. között Borosz Irma születésének 100. évfordulójára a kovásznai művelődési ház zsebtermében megrendezett emlékkiállítás a Céltörténeti Múzeum 19 darabból álló képzőművészeti gyűjteményéből. A kiállítást a Kovászna Megyei Művelődési Központ felkérésére Dobolyi Annamária művészettörténész-muzeológus rendezte és nyitotta meg.

Könyvbemutatók, író-olvasó találkozók az Incze László Teremben: jan. 21-én a Moldvai Csángó Magyarok Szövetsége és a Zelegor kiadó *10 év Moldvában – Csángó oktatási program 2000–2010* című könyvének bemutatója; jan. 25-én Koszta István *Nem csak Erdély volt a tét – Kései tudósítás a párizsi konferenciáról* című könyv bemutatója; febr. 17-én a kolozsvári Kriza János Néprajzi Társaság és a Székely Nemzeti Múzeum kiadványainak bemutatója a zabolai Pro Museum Egyesület szervezésében; márc. 13-án Egyed Ákos *Erdély 1848–1849* című könyvének bemutatója; ápr. 20-án dr. Szőcs Géza: *A család hangja* kötetének bemutatója és író-olvasó találkozó.

Dimény Erika részt vett továbbá a *Székölykök* gyermekfesztivál múzeumpedagógiai foglalkozásainak kidolgozásában (aug. 19–21.).

g. A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum rendezvényei és hozzájárulásai

Időszakos kiállítások: a zabolai egység a kolozsvári BBTE – Magyar Néprajz és Antropológia Tanszékével, valamint a Kriza János Néprajzi Társasággal együttműködve Kolozsváron 2011. márc. 2-án megnyitotta a *Juhászélet a háromszéki Zabolán* című időszakos tárlatát, ugyanott márc. 24-én *Az erdélyi szászok kulturális öröksége* témájú kiállítást. A Csángó Néprajzi Múzeum

a Kratochvill-hagyatékon és az 1916–1920-as időszakra vonatkozó dokumentumanyagon). Boér Hunor a zágoni Mikes Kelemen háromszéki kultuszára, a székely „rabonbánok” művelődéstörténeti kérdésére, valamint a délkelet-erdélyi magyar földtani érdeklődésre, Keöpeczi Sebestyén Józsefre stb. vonatkozó dokumentumanyagon dolgozott.

– A Természettudományi osztályon Kocs Irén kutatási területe az ormányosalkatú bogarak biodiverzitása. Az idén sikerült néhányszor terepen gyűjtenie (Háromszéki-, Baróti-, Hargita-hegység), a mintegy 900 bogárból preparálás és meghatározás után kerülnek a kiválasztott példányok a gyűjteménybe. Megkezdte a Székely Nemzeti Múzeum ormányosalkatú bogárgyűjteményének felállítását (Anthribidae, Nemonychidae, Rhinchitidae, Attelabidae, Apionidae, Nanophyidae családok), párhuzamosan a katalógust is készíti. Tudománytörténeti kutatásként ugyanő a Diószeghy László Retyezát-hegységben végzett kutatásaihoz kapcsolódó levéltári anyagot dolgozta fel, és megkezdte a Barátosi Bibó József etnobotanikai gyűjteményének feldolgozását.

– A Régészeti–történelmi osztály több *régészeti ásatást* valósított meg, illetve dolgozott a bementett leletanyagon (Csernáton-Ika-vár, Dálnok-Református templom – Bordi Zsigmond Lóránd ásatásai). *Terepbejárásra* és további *terepmunkára* került sor közel 20 lelőhelyen, mindenekelőtt Sepsiszentgyörgy és a környező települések (Árkos, Gidófalva, Szotyor, Kilyén, Kökös) térségében.

– A Néprajzi osztály muzeológusai Szentkatolna, Barót, Imecsfalva, Nagyajta, Zágon, Csernáton, Kovászna, Erdőfüle, Középpajta, Alsórákos, Kászonaltíz és Feltíz, Gyergyószárhegy, Nagyborosnyó, Cófalva, Zabola, Orbaitelek, Kelementelke, Gyulakuta, Havadtő, Erdőszentgyörgy, Hármásfalu, Vargyas területén, valamint a sepsiszentgyörgyi levéltárban végeztek néprajzi gyűjtőmunkát. A fotótéka intenzív feldolgozása mellett a Roediger-hagyaték, valamint a László Ferenc-hagyaték rendszerezése történt meg. A néprajzi gyűjteményeket számos külső szakember tanulmányozta: egy német, angol, olasz és román kutatókból álló csoport a festékes szőnyeget, az Iparművészeti Múzeum munkatársai az úrihímzéseket tekintették át. A digitalizálási munkálatoknak köszönhetően különösen megugrott a fotótéka fényképanyagát felhasználók száma: több mint 70 igénylést iktattunk az osztályon.

– A csernátoni Haszmann Pál Múzeumban folytatódott a tárgyévben is a múzeum levéltári anyagának rendszerezése, melyet Haszmann Pál muzeológus végez. Folyamatos a múzeum

fotóanyagának, illetve írott anyagainak a digitalizálása. Haszmann Gabriella a múzeum feliratos falvédőinek a feldolgozását végezte el a 2010. évben, az anyag rendszerezése, fertőtlenítése 2011 nyarán történt, folyamatban van egy jövő évben rendezendő nagyszabású kiállítás tervének kidolgozása, mely e tárgycsoportot fogja bemutatni az érdeklődőknek. D. Haszmann Orsolya a múzeum első világháborús írott és fotóanyagának kutatását végzi. Fenti munkák, kutatások eredményéről közlések jelentek meg a múzeum kiadványának, a *Csernátoni Füzetek*nek a hasábjain.

– Dimény Attila muzeológus Kézdivásárhely polgárosodását kutatja; Dimény Erika muzeológus a Céhtörténeti Múzeum állandó és időszakos kiállításainak, rendezvényeinek múzeumpedagógiai szempontú bemutatásán dolgozott, ill. a múzeumban őrzött céhes privilégiumok kutatását végzi; Dobolyi Annamária Kézdivásárhely 19–20. századi épített örökségét vizsgálja.

– A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum külső munkatársai (Pozsony Ferenc, Dimény Attila, Kinda István) a polgári lakáskultúra elemeit és a gorzafalvi kerámia kutatását kezdték el egyetemisták bevonásával, valamint folytatták a helyi népi kultúra feltárását.

4.2. Tudományos konferenciák és ismeretterjesztő előadások, egyéb tudományos teljesítmények

– A Könyvtárból dolgozatokkal Boér Hunor vett részt megemlékezésen, ismeretterjesztő és tudományos ülésszakon: *A Magyar Autonóm Tartomány Múzeumainak Kollektív Tanácsa, 1956–1957* (az Erdélyi Múzeum-Egyesület Marosvásárhelyi Fiókegyesülete tudományos ülésszaka *A Magyar Tudomány Napja Erdélyben* keretében, Szováta, 2010. nov. 13.); *A földtani tudományok magyar fogadtatása a Kárpát-kanyarban, a Székely Nemzeti Múzeum tudománytörténeti anyagának tükrében* (a Magyarhoni Földtani Társulat Tudománytörténeti szakosztályának 40 éves ünnepi megemlékezése, Budapest, nov. 22.); *Rabonbán útikalauz az Olt mentére (Ugron Gábor és kora, emlékülés az ábránfalvi Ugron család és a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum szervezésében, Székelyudvarhely, 2011. márc. 12.)*; előbbi változataként *Rabonbán útikalauz* (Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, *Setétpataki tábor*, júl. 8.); *A háromszéki Mikes-kultusz történetéhez (Literaturtransfer und Interkulturalität im Exil: Das Werk von Kelemen Mikes im Kontext der europäischen Aufklärung, MTA Irodalomtudományi Intézet, Budapest, okt. 12–15.)*. Ugyanő további átfogóbb munkát a 2002-es népszámlálás erdélyi/székelyföldi etnikai-felekezeti adatainak térinformatikai feldolgozása terén végzett, a D. G. Scheint 1833-as

Székelyföld-leírásának magyar fordítását gondozta, a Pesty Frigyes 1864–1865-ös székelyföldi és dél-erdélyi magyar helynévgyűjtésének kiadását szervezte (az Országos Széchényi Könyvtárral közös program; társkoordinátor Boka László, szakmai koordinátor Pál-Antal Sándor, főmunkatársak Csáki Árpád és Demeter Lajos), valamint a Sepsiszentgyörgy első városi említésének 550. évfordulója tiszteletére kiadni készített két kötetet lektorált (Csáki Árpád: *A sepsiszentgyörgyi református egyház a 17–19. században*; Cserey Zoltán – József Álmos: *Sepsiszentgyörgy képes története*, javított és bővített kiadás), és idén is szerkeszti-gondozza a múzeumi évkönyvet, lektorálja annak történettudományi fejezeteit.

– A Természettudományi osztályról Kocs Irén a Magyar Rovartani Társaság éves ülészakán vett részt (Budapest, 2011. febr. 18–19.; előadásának címe: *A Magyar Természettudományi Múzeumban található, Székelyföldön gyűjtött ormányosok*), a Romániai Lepkészek Társaságának meghívására pedig országos ülészakon képviselte intézményünket Kolozsváron (*Al XXI-lea Simpozion Național al Societății Române de Lepidopterologie*, ápr. 16–17.; előadásának címe: *Colecția de lepidoptere László Diószeghy, donată acum 80 de ani Muzeului Național Secuiesc*), részt vett továbbá *A Magyar Természettudományos Muzeológusok XXIX. Találkozásán* (Esztergom, aug. 29–30.).

– A Régészeti–történelmi osztály szakemberei az alábbi tudományos rendezvényeken, konferenciákon vettek részt. Sztáncuj Sándor József a 2010. novemberi, Piatra-Neamț-on megrendezett, *Cucuteni – Religie și artă* konferencián tartott előadást, valamint a *VIII. Erdélyi Magyar Régészeti Konferencián*, Marosvásárhelyen. Bordi Zsigmond Lóránd 2011. szeptemberben a *III. Énlaka Konferencián* adott elő. Tudományos ismeretterjesztő előadásokat Kovásznán (Sztáncuj Sándor József, 2010. dec.) és Kökösbén (Bordi Zsigmond Lóránd, 2011. márc.) tartottak.

– A Néprajzi osztály muzeológusa közül Kinda István fiatal néprajzkutatót figyelemre méltó eredményeiért az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya 2010-ben *Debüt-díjjal* tüntette ki. Szőcsné Gazda Enikőt pedig az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület tüntette ki *Bányai János-díjjal* a Székelyföld néprajzának szakszerű feltárásáért (2011. ápr.). Ugyanő januárban sikeresen megvédte *A háromszéki hozomány a 19. században* című doktori disszertációját a Debreceni Egyetemen, júniusban pedig *Székelyföld népművészeti kutatásának története* című egyéni pályázatával elnyerte a Magyar Tudományos

Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíját a 2011–2014 közötti időszakra. A posztdoktori ösztöndíjjal megvalósuló kutatás bázisintézményei a Székely Nemzeti Múzeum és a budapesti Néprajzi Múzeum.

A Néprajzi osztály muzeológusai az elmúlt évben is több konferencián képviseltették magukat, vagy tartottak különböző rendezvényeken tudományos előadásokat. Kinda István júl. 9-én a Kriza János Néprajzi Társaság által Árkoson szervezett, *Néprajztudomány és néprajzi muzeológia interdiszciplináris megközelítésben* című konferencián *Természetkielő mesterségek. Erdővidéki és háromszéki példa* címmel. Aug. 23-án a Kolozsváron megrendezett *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Nyelv és kultúra a változó régióban)* Székelyföld-paneljének társszervezője volt Pozsony Ferenc akadémikussal, több előadás moderátoraként szerepelt. Ezen a rangos konferencián *Gazdálkodói habitusok és váltások Háromszéken a 20–21. században* címmel tartott előadást. A Székely Nemzeti Múzeumban okt. 19-én megrendezett *A cigányok Székelyföldön – Történelem, hagyomány, életmód* konferencián *Életutak és életterek a nagyborosnyói cigányoknál* címmel adott elő.

Szöcsné Gazda Enikő osztályvezető is több előadást tartott: jan. 21-én a Míves Ház kézművesképzésén *A háromszéki fazekasság forma- és motívumkincse* címmel; 2011. márciusban Árkoson *A Szentkereszty család* címmel; ápr. 27-én a *Műemlékvédelmi Világnap* rendezvényein *Történelmi kapuk Háromszéken* címmel; júl. 7-én a Kriza János Néprajzi Társaság által Árkoson szervezett, *Néprajztudomány és néprajzi muzeológia interdiszciplináris megközelítésben* című konferencián, *Értelmiségi életmód Háromszéken a 19. század végén – 20. század elején* címmel; júl. 13-án a textilművészeti előadássorozaton *Háromszék textilművészete* címmel; aug. 26-án a Kolozsváron megrendezett *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson (Nyelv és kultúra a változó régióban)* *Inventáriumok felhasználása a régi lakásberendezések rekonstruálásában* címmel; aug. 27-én Bölönben az *Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Konferencia* meghívottjaként, *Régi és új szokásaink* címmel.

– A csernátoni Haszmann Pál Múzeumban a 2011. márc. 21-én Végh Antal születésének 200. évfordulója alkalmából szervezett emlékünnepeken D. Haszmann Orsolya *Végh Antal élete és munkássága* címmel tartott előadást. Ugyancsak ő máj. 5–6-án *A Duna-régió közösségeinek kulturális öröksége, Európa jövője – a jövő kultúrája* elnevezésű nemzetközi konferencián vett részt Pécsen, ahol *Az örökségelemek közvetítésének színterei és formái Csernátonban* címmel

tartott vetített képes előadást. Jún. 18-án, Mezőkövesden, *Székely életképek, tárgyakban őrzött hagyomány* címmel szintén D. Haszmann Orsolya tartott előadást, a hasonló címet viselő és a csernátoni múzeumrészleget bemutató kiállítás megnyitóján.

Szept. 3-án részt vett a múzeum küldöttsége a mezőkövesdi *XIII. Országos Mezőgazdasági Gépésztalálkozón*, ahol az érdeklődők megtekinthették a jún. 28-án, a *Múzeumok Éjszakája* rendezvény alkalmából berendezett kiállítást, mely a csernátoni Haszmann Pál Múzeumot mutatta be 52 nagyméretű fotó, illetve Haszmann Gabriella festett és Haszmann József faragott tárgyain keresztül. A rendezvényen Haszmann Pál tartott előadást a múzeum mezőgazdasági szerszám- és gépgyűjteményéről. Szept. 17-én a *Kulturális Örökség Napok 2011-es rendezvénye* alkalmából Haszmann Pál *A faragás ősi szimbólumrendszere* címmel tartott előadást. Szept. 22-én, Pécsen Haszmann Gabriella a háromszéki bútorfestés rejtelseibe avatta be az érdeklődőket, *Bútorfestés Háromszéken* című előadásával.

– A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum 2011. júl. 29-én házigazdája és támogatója volt a helyi építészek által szervezett *Építész műhely* konferenciának, amelyen Dobolyi Annamária művészettörténész-muzeológus *Kézdivásárhely története. A kézdivásárhelyi múzeum és az épített örökség* címmel előadást is tartott.

Dimény Attila néprajzos-muzeológus részt vett Pécsen a *Kolozsvár – Pécs, néprajzi – kulturális antropológiai doktori konferencián* (2011. ápr. 8.), előadásának címe *Polgári egyesületek Kézdivásárhelyen (1842–1948)*; a *Néprajztudomány és a néprajzi muzeológia interdiszciplináris megközelítésben* címmel a Kriza János Néprajzi Társaság által Árkoson megszervezett konferencián (júl. 7–10.), előadásának címe *Egyesületi élet Kézdivásárhelyen (1842–1948)*; a Kolozsváron megrendezett *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson*, előadásának címe *Polgári egyesületek Kézdivásárhelyen a 19. században* (aug. 23.).

Dimény Erika néprajzos-muzeológus a Bukarestben megszervezett múzeumpedagógiai szemináriumon (2010. nov. 15–16.) tartott előadást, *Patrimoniul muzeal, obiect de contemplatie sau subiect de dialog?* címmel.

4.3. Szak- és ismeretterjesztő közlés

– A Könyvtárból Boér Hunor megjelent dolgozatai: A történeti Erdély magyar népességének

területi tagolódása 2002-ben, *Acta Siculica 2010*, 715–728 (valamint a múzeum honlapján ennek javított változata); „Székelyföldek” és etnikai-felekezeti viszonyaik 2002-ben, in: *A mezővárostól a rendezett tanácsú városig* (szerk. Garda Dezső, Státus Kiadó, Csíkszereda, 2011, 280–309; a 2010. jún. 2–3-i gyergyószentmiklósi történészkonferencia dolgozatai); A Székely Nemzeti Múzeum, in: *A Székely Nemzeti Múzeum* (szerk. Kinda István; 7–10), valamint *A könyvtár gyűjteményei* (Uo.; 13–20). Ugyanő gondozta és fordította a 2010-es *Panteon* katalógusunk szövegét, valamint írta *A Székely Nemzeti Múzeum* DVD videójának szövegét (2010).

– A Természetrajzi osztályról Kocs Irén A Magyar Természettudományi Múzeum Bogárgyűjteményében található, Székelyföldön gyűjtött ormányosalkatú bogarak fajlistája (Coleoptera: Curculionoidea) (*Acta Siculica 2010*, 105–121), valamint A természettudományi gyűjtemények, in: *A Székely Nemzeti Múzeum* (szerk. Kinda István; 21–26) dolgozatokat tette közzé.

– A Régészeti–történelmi osztályról Bordi Zsigmond Lóránd közölt évkönyvünkben (A második kökösi csata, *Acta Siculica 2010*, 355–394, valamint Radu Zăgreanuval közösen, Auxilia de la Olteni – Controverse și interpretări, uo., 261–282). Sztáncsuj Sándor Józsefnek jelentek meg tudományos dolgozatai több szakmai kiadványban (László Attilával közösen: Vase cu torți pastilate, descoperite în aria Ariușd-Cucuteni – Unele probleme privind evoluția și cronologia culturii Ariușd în sud-estul Transilvaniei, *Acta Siculica 2010*, 171–194; Berecki Sándorral közösen: The Copper Age Settlement from Târgu Mureș. Aspects of Chronology and Contacts of the Ariușd Culture, *Marisia* 31, 2011). Munkatársaink közreműködtek a Székely Nemzeti Múzeum történelmét, gyűjteményeit bemutató új kötet létrejöttében, melyhez Bordi Zsigmond Lóránd a történelmi gyűjtemény, Sztáncsuj Sándor József a régészeti gyűjtemény bemutató fejezeteit írták (*A Székely Nemzeti Múzeum*, szerk. Kinda István; 27–34, illetve 35–42).

– A Néprajzi osztályról Kinda István önálló kötetet publikált *Hagyományok béklyójában. Tanulmányok a falusi életmódok és kényszerstratégiák témaköréből* címmel (Székely Nemzeti Múzeum – Kriza János Néprajzi Társaság, Sepsiszentgyörgy–Kolozsvár, 2011, 328 oldal), és Pozsony Ferencsel együtt katalógust adott ki *A Csángó Néprajzi Múzeum kandallócsempé gyűjteménye* címmel (Csángó Néprajzi Múzeum – Kriza János Néprajzi Társaság, Zabola–Kolozsvár, 2011, 88 oldal), emellett három tanulmányt (Meszesek. Népi iparűzés Vargyason a 21. században, *Ház és Ember* 23, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 2011, 167–178;

Mobilitate socială și linii de forță ale economiei în viața romilor cărămidari, in: *Spectrum. Cercetări sociale despre romi* (ed. Toma Stefánia, Fosztó László); Editura Institutului Pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale – Kriterion, Cluj-Napoca, 2011, 367–383; valamint Az élettér és lakáskultúra főbb sajátosságai a háromszéki cigányoknál, *Acta Siculica 2010*, 589–608); két ismertetőt (A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum, in: *A Székely Nemzeti Múzeum*, 81–90, Pozsony Ferencsel), valamint A Székely Nemzeti Múzeum *Acta Siculica* évkönyvsorozata (*Örökségünk*, V, 1, Székelyudvarhely, 2011, 18); egy interjút (Értékmentés katedrán és terepen. Beszélgetés Pozsony Ferenc akadémikussal, néprajzkutatóval, *Helikon*, XXII, 2011, 16 (582), aug., 2–3) közölt.

Szócsné Gazda Enikő magyar és román nyelven egyaránt megjelenő műtárgykatalógussal jelentkezett az év folyamán: a *Székelyföldi sgraffito kerámia* (Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 2010, 134 oldal), és *Ceramica zgrafitată din Ținutul Secuiesc* (Muzeul Național Secuiesc, Sf. Gheorghe, 2010, 130 oldal). Emellett tanulmányai (Polgárosodás és modernizáció Orbaiszéken. A kovásznai fürdők példája, *Acta Siculica 2010*, 565–578; Az udvarház árnyékában. A futásfalvi Hamar család, *Ház és Ember 23*, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 2011, 21–46), közleményei jelentek meg (Udvarhelyszéki székelykapuk a Székely Nemzeti Múzeum fotótárában, *Örökségünk*, IV, 4, 4–5; valamint A néprajzi gyűjtemény, in: *A Székely Nemzeti Múzeum* (szerk. Kinda István), 43–52. Ezenkívül a *Háromszék* című napilapban a tárgyév alatt 9 cikkben ismertette a néprajzi osztály és a múzeum egyéb műkincseit.

– A baróti Erdővidék Múzeumából Demeter László évkönyvünkben közölt dolgozatot Demeter Lajossal közösen, Háromszéki honvédek, nemzetőrök, honleányok és honfiak az 1848–49. évi szabadságharcban III. Angyalos címmel (*Acta Siculica 2010*, 311–322).

– A csernátoni Haszmann Pál Múzeum kiadványa, a *Csernátoni Füzetek* esetében, mivel a Haszmann család minden tagja tevőlegesen hozzájárult a múzeum munkájához, nem csak az alkalmazott szakemberek szakközlését tüntetjük fel. Az utolsó 12 hónapban D. Haszmann Orsolya szerkesztésében megjelent öt számból Haszmann Pál (A feliratos falvédők továbbélése Háromszéken, *CsF*, 53, 12–14; Szellemi testamentumunk, *CsF*, 55, 5–6, Coroi Arturra emlékezve, *CsF*, 55, 10), D. Haszmann Orsolya (Írásba mentett múlt – Egy első világháborús napló elemzése, 1. rész, *CsF*, 53, 4–7; 2. rész, *CsF*, 54, 10–13; Emlékállítás a közösség által, *CsF*, 55, 12–15; A néptánc bővületében, *CsF*, 56, 3–5), és Dimény H. Árpád (Az egész falut

kiviszik Pécsre, *CsF*, 53, 10–11; Borbándi Kovács számadást készít, *CsF*, 53, 8–9) írásait emeljük ki.

– A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeumból Dimény Attila Kézdivásárhely polgári fejlődésének belső tényezői a 20. század közepéig címmel közölt dolgozatot (*Acta Siculica* 2010, 445–458); Dimény Erika publikációi: A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum 2009–2010-es múzeumpedagógiai foglalkozásai, *Acta Siculica* 2010, 73–82; Társadalmi kapcsolatok a magyarszováti temetkezési szokásokban, in: *Mezőség. Történelem, örökség, társadalom*, Kriterion, 2010, 118–140; Dobolyi Annamária közleménye pedig: A kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeum, *Marosvidék*, 12, 2, 31–33.

5.4. Szak- és ismeretterjesztő kiadványok

Szépen alakult múzeumi kiadványaink sora is. A tárgyévben a 734 oldal terjedelemben megjelent *Acta Siculica* 2010 múzeumi évkönyvön kívül az *Eszmény és hasonlatosság* tanulmánykötetet (*Tanulmányok és adatközlések Barabás Miklós születésének 200. évfordulójára*; szerk. János Mihály, társkiadó a Pallas-Akadémia Kiadó, Csíkszereda–Sepsiszentgyörgy, 2010) és négy katalógust sikerült megjelentetnünk (*Panteon – A sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtár állandó kiállítása – Expoziția de bază a Galeriilor de Artă „Gyárfás Jenő” din Sfântu Gheorghe*, második, bővített kiadás, 2010; Szöcsné Gazda Enikő: *Székelyföldi sgraffito kerámia*, 2010; Uő: *Ceramica zgrafitată din Ținutul Secuiesc*, 2010; A *Székely Nemzeti Múzeum*, szerk. Kinda István, 2011), valamint egy további kötetet a Kriza János Néprajzi Társasággal (Kinda István: *Hagyományok béklyójában – Tanulmányok a falusi életmódok és kényszerstratégiák témaköréből*, Kriza János Néprajzi Társaság, Sepsiszentgyörgy–Kolozsvár, 2011). 2010 végén mutathattuk be a *Képzőművészet Éve Háromszéken 2010* programok keretében készült, A *Székely Nemzeti Múzeum* című, magyar és román nyelvű kisfilmet tartalmazó, DVD-én forgalmazott ismertető videót (Boér Hunor, Damokos Csaba, Musát Arnold, Török József; narrátor Kovács Kázmér).

Anyagilag hozzájárult továbbá a múzeum a *Signa praehistorica (Studia in honorem magistri Attila László septuagesimo anno*; ed. Bolohan, Neculai et alii, Univ. Al. I. Cuza – Academia Română, Iași, 2010) tanulmánykötet megjelenéséhez, és kiadta 2011-ben Kovászna Megye Tanácsával *Az erdélyi fejedelmek székelyeknek adott címerlevelei (válogatás a Magyar*

Országos Levéltár okleveleiből) katalógust (a szept. 22–24-i, Tüdös S. Kinga szervezte *In Memoriam Demény Lajos* konferencia stúdiókiállításának anyaga).

– Változatlanul negyedévi rendszerességgel jelenik meg a csernátoni Haszmann Pál Múzeum munkájának köszönhetően a *Csernátoni Füzetek* honismereti folyóirat (2008-tól kiadója a Csernátoni Haszmann Pál Közművelődési Egyesület, a tárgyévben az 53–57. számok, szerk. D. Haszmann Orsolya), amely méltó a felsőháromszéki nagyközségnek a településen messze túlmutató eleven és színvonalas művelődési életéhez.

– A zabolai Csángó Néprajzi Múzeum idén megjelentette saját kályhacsempe-gyűjteményének már említett szakmai katalógusát (Pozsony Ferenc – Kinda István: *A Csángó Néprajzi Múzeum kandallócsempe gyűjteménye*, Csángó Néprajzi Múzeum – Kriza János Néprajzi Társaság, Zabola–Kolozsvár, 2011, 88 oldal).

Az *Acta Siculica 2011* olvasóinak tartalmas ismeretszerzést, egyúttal egy sikerekben gazdag, boldog új esztendőt kívánunk.